

O‘ZBEK XALQ TOPISHMOQLARI VA MAQOLLARINI MILLIY QADRIYATLARGA BOG‘LAB O‘RGATISHNING SAMARALI USULLARI

Abdurahmonova Barnoxon Muhammadjonovna
Ilmiy rahbar: Qo‘qon davlat pedagogika
instituti o‘zbek adabiyoti kafedrasida dotsenti

Abduqodirova Ma‘budaxon Abduvosid qizi
Qo‘qon davlat pedagogika instituti, o‘zbek
tili va adabiyoti fakulteti talabasi

Annotatsiya:

O‘zbekiston boy madaniy merosga ega mamlakat bo‘lib, bu merosning asosiy jihatlaridan biri xalq topishmoqlari va maqollari an‘anasidir. Bu an‘anaviy hikmatli so‘zlar nafaqat til topishmoqlari, hikmatli so‘zlar, balki o‘zbek xalqining milliy qadriyatlari, e‘tiqodlari, odob-axloqining ham ifodasidir. Ushbu maqolada biz o‘zbek xalq topishmoqlari va maqollarini milliy qadriyatlar nuqtai nazaridan o‘rgatishning ahamiyati va bu an‘anaviy iboralar yosh avlodda g‘urur va o‘zlikni anglash tuyg‘ularini qanday singdirishini o‘rganamiz.

Kalit so'zlar: maqol, topishmoq, milliy qadriyatlar, jamiyat, an'anaviy o'yinlar.

O‘zbek xalq topishmoqlari va maqollari o‘zbek jamiyati tomonidan asrlar davomida mustahkamlanib kelayotgan asosiy qadriyatlar va e‘tiqodlar bilan murakkab to‘qilgan. Bu an‘anaviy iboralarni mehmondo‘stlik, kattalarga hurmat, oila ahilligi, mahalla ahilligi kabi milliy qadriyatlar asosida o‘rgatish orqali pedagoglar nafaqat til va madaniy bilimlarni berish, balki o‘quvchilar ongiga muhim axloqiy tamoyillarni ham singdirishlari mumkin. Milliy qadriyatlarni o‘zida mujassam etgan o‘zbek xalq topishmoq va maqollarini o‘rganish orqali o‘quvchilarda madaniy o‘ziga xoslik, o‘z merosi bilan faxrlanish tuyg‘ularini mustahkamlaydi. Bu so‘zlar ortida yashirin ma‘nolarni ochib, ular aks ettiruvchi ijtimoiy me‘yor va an‘analarni anglash orqali o‘quvchilar o‘z ildizlari bilan bog‘lanib, O‘zbekistonning madaniy o‘ziga xosligini chuqurroq anglab yetishlari mumkin. O‘zbek xalq topishmoq va maqollarida ko‘pincha insonni hayotda to‘g‘ri yo‘lga boshlovchi axloqiy saboqlar,

odob-axloq o'g'itlari o'rin olgan. O'qituvchilar ushbu qadriyatlarga oid so'zlarni ta'limga qo'shish orqali o'quvchilarga axloqiy muammolardan xalos bo'lishga, ongli qarorlar qabul qilishga va ota-bobolarining an'anaviy donoligiga asoslangan kuchli benuqsonlik va adolat tuyg'usini rivojlantirishga yordam berishi mumkin. O'zbek xalq topishmoq va maqollarini milliy qadriyatlar bilan bog'lab tahlil qilish va izohlash o'quvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini oshiradi.[5]

O'quvchilarni asosiy xabarlarini ajratib ko'rsatishga va ularni real hayotiy vaziyatlarda qo'llashga undash orqali o'qituvchilar analitik fikrlashni, muammolarni hal qilish qobiliyatini va ushbu an'anaviy so'zlarga kiritilgan ijtimoiy normalar va madaniy amaliyotlarni chuqurroq tushunishni rivojlantirishlari mumkin. Milliy qadriyatlarga oid o'zbek xalq topishmoqlari va maqollarini o'rgatish avlodlar orasidagi tafovutni bartaraf etish va jamiyatning yosh va keksa a'zolari o'rtasida chuqurroq tushunishga yordam beradi. O'quvchilarni ushbu an'anaviy iboralarning o'zbek madaniyati kontekstidagi ahamiyati haqida munozaralarga jalb qilish orqali o'qituvchilar avlodlar o'rtasidagi muloqotni yo'lga qo'yishi, avlodlar o'rtasida o'tib kelayotgan donishmandlikni qadrlash va o'zaro hurmatni rivojlantirishi mumkin. O'zbek xalq topishmoqlari va maqollari o'zbek jamiyatining rang-barang gobelenini aks ettirib, mamlakat madaniy mozaikasiga hissa qo'shadigan turli mintaqaviy urf-odatlar, e'tiqodlar va ijtimoiy normalarni o'z ichiga oladi. Ushbu xilma-xillikni milliy qadriyatlar ob'ekti orqali o'rganish o'quvchilar O'zbekistonga xos bo'lgan xilma-xillikdagi birlikni nishonlashlari va turli millat vakillariga nisbatan inklyuzivlik, bag'rikenglik va hamjihatlik tuyg'ularini rivojlantirishlari mumkin.[4]

O'zbek xalq topishmoq va maqollarini milliy qadriyatlardan foydalangan holda o'rgatish nafaqat O'zbekistonning til va madaniy jihatlarini o'quvchilarga tanishtirish, balki mamlakat an'analaridan kelib chiqqan muhim axloqiy-axloqiy tamoyillarni singdirishning ajoyib usulidir. Xalq topishmoqlari va maqollarini o'rgatishda milliy qadriyatlarni singdirish orqali pedagoglar xarakter rivojlanishi va madaniy o'ziga xoslik tuyg'usini rag'batlantirish uchun tilni bilish va madaniy xabardorlikdan tashqari, yaxlit o'rganish tajribasini taqdim etishi mumkin. O'zbek xalq topishmoq va maqollarini milliy qadriyatlardan foydalangan holda o'rgatishning samarali strategiyalari:[3]

O'quvchilarni o'zbek xalq topishmoqlari va maqollari bilan tanishtirishda ushbu an'anaviy iboralarning ahamiyatini tushunish uchun tarixiy va madaniy kontekstni

keltiring. Topishmoq va maqollarda singdirilgan qadriyatlar, e'tiqod va jamiyat normalarini tushuntirib, ular o'zbek o'zligining mohiyatini qanday aks ettirishini yoritib bering. Aniq jumboq va maqollarga kirishdan oldin o'quvchilarni O'zbekistonning asosiy milliy qadriyatlari haqida suhbatga jalb qiling. Mehmondo'stlik, kattalarga hurmat, saxovatpeshalik, ahillik, to'g'rilik kabi tushunchalarni muhokama qiling, bu qadriyatlar o'zbek xalqining an'anaviy naqllarida qanday aks etganligini ta'kidlang. O'quvchilarni o'zbek xalq topishmoq va maqollarining milliy qadriyatlar bilan bog'liq holda ma'nolarini tahlil qilish va izohlashga undash. Ulardan ushbu iboralarda keltirilgan axloqiy saboqlar, axloqiy ta'limotlar yoki madaniy tushunchalarni aniqlashni so'rang va ularning o'zbek jamiyatining asosiy qadriyatlariga qanday mos kelishini muhokama qiling. O'quvchilarni xalq topishmoqlari va maqollaridan olingan saboqlarni hayotiy vaziyatlarda qo'llashga undash. Ulardan ushbu so'zlarda ifodalangan qadriyatlar va tamoyillar ularning xulq-atvori, qaror qabul qilish va shaxslararo munosabatlariga qanday yo'l-yo'riq ko'rsatishi, axloqiy xulq-atvor va axloqiy fikrlashni rag'batlantirishi haqida fikr yuritishlarini so'rang.[2]

O'quvchilarni o'zbek milliy qadriyatlaridan ilhomlangan holda o'zlaricha xalq topishmoq va maqollarini yaratishga undash. Bu faoliyat nafaqat ularning ijodiy va lingvistik mahoratini oshiribgina qolmay, balki o'zbek madaniy o'ziga xosligini shakllantiradigan asosiy tamoyillarni tushunishlarini ham chuqurlashtiradi. O'quvchilarni turli madaniyatlar, jumladan, O'zbekiston xalq topishmoqlari va maqollarini qiyosiy tahlil qilishga jalb qilish. Ularni ushbu an'anaviy iboralarda aks ettirilgan qadriyatlar, e'tiqodlar va ijtimoiy me'yorlardagi o'xshashlik va farqlarni aniqlashga undash, madaniyatlararo tushunish va qadrlashni rivojlantirish. O'zbek xalq topishmoqlari va maqollarini o'rgatishda milliy qadriyatlarni singdirish orqali pedagoglar nafaqat o'quvchilarning madaniy bilimlarini boyitibgina qolmay, balki ularning axloqiy asoslari va o'zlikni anglash tuyg'usini shakllantiradigan dinamik va immersiv ta'lim tajribasini yaratishi mumkin. O'tmish hikmatlari bilan sug'orilgan an'anaviy iboralarni o'rganish orqali o'quvchilar avlodlar o'rtasida aks-sado berib kelayotgan qadriyatlar bilan bog'lanib, o'zbek madaniyatini belgilovchi merosga chuqurroq munosabatda bo'lishlari mumkin.[1]

Xulosa:

O‘zbek xalq topishmoq va maqollarini milliy qadriyatlar asosida o‘rgatish nafaqat tarbiyaviy mashg‘ulot, balki merosni asrab-avaylash, madaniy o‘zlikni tarbiyalash, yosh avlodda axloqiy ongni yuksaltirish vositasidir. Ushbu an’anaviy iboralarda mujassamlangan hikmatlarni o‘rgatish orqali pedagoglar muhim qadriyatlarni singdirishlari, tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini tarbiyalashlari, O‘zbekistonning boy madaniy merosi bilan bog‘liqlik va iftixor tuyg‘ularini tarbiyalashlari mumkin. O‘zbek jamiyatini belgilab beruvchi milliy qadriyatlarimizni asrab-avaylashga intilar ekanmiz, xalq topishmoq va maqollarini o‘rgatish an’analarini asrab-avaylash, hikmatlarni yetkazish, o‘z madaniy ildizlaridan g‘ururlanadigan avlodni tarbiyalashda qudratli vositaga aylanmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.M.J.Mutalipova Xalq pedagogikasi. – T.: “Fan va texnologiya”, 2015.[1]
- 2.Munavvarov A.K. “Oila pedagogikasi”. – T.: O‘qituvchi, 1994.[2]
- 3.Hasanboyev J., Hasanboyev O., Homidov H. Pedagogika tarixi – T.: O‘qituvchi, 1997.[3]
- 4.Toxirovna, K. F. (2023). MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA TARBIYALANUVCHILARNING MOSLASHUV DAVRI VA UNING AXAMIYATI. INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 3(32), 216-218[4]
- 5.www.ziyonet.uz[5]